

האגודה הישראלית לדיפלומטיה
Israeli Association for Diplomacy

המכון הישראלי למדיניות-חוץ אזורית

סיכום המלצות בנושא העצמת הדיפלומטיה הישראלית

ב-29 ביולי 2015 קיימו **מכון מיתוים** ו**האגודה הישראלית לדיפלומטיה** סדנת-מומחים בנושא הצעת חוק מערך החוץ כדרך לחיזוק הדיפלומטיה הישראלית. המפגש התקיים במשרד החוץ בירושלים, בהשתתפות כשלושים מבכירי משרד החוץ בעבר ובהווה, ח"כים לשעבר, וחוקרים. מסמך זה מרכז את המלצות שהעלו המשתתפים בסדנה.

א. המלצות לגבי קידום הצעת חוק מערך החוץ

- יש לקדם את הצעת חוק מערך החוץ שהוגשה לאחרונה בכנסת. חוק שכזה יוכל לעצור את ההידרדרות במעמדו מערך החוץ, ולהעצים משמעותית את הדיפלומטיה הישראלית.
- יש להקפיד שחוק מערך החוץ לא ינוצל לעיגון העוולות שכבר קיימות במערכת. החוק צריך להגדיר את ייעוד מערך החוץ, להבהיר מהן סמכויותיו ומהם תפקידיו, ולעגן את מעמדו בתהליכי קבלת החלטות בישראל.
- חוק מערך החוץ צריך לקבוע שמשרד החוץ הוא הגורם שאחראי על התוויית ותיאום מדיניות החוץ של ישראל, ושאנשיו צריכים להיות שותפים לתהליכי קבלת החלטות, ולא רק להעריך ולדווח.
- חוק מערך החוץ צריך להגדיר את היחסים בין משרד החוץ לבין משרדי ממשלה אחרים, ולקבוע באילו תחומים יש למשרד החוץ סמכות בלעדית, ובאילו תחומים יש לו תפקיד של ייעוץ ועדכון מול המשרדים האחרים.
- החוק צריך לנטרל את התלות של הדיפלומטים בדרג הפוליטי בכל הקשור לקידום האישי, על מנת לאפשר לדיפלומטים חופש אמתי להביע את דעתם. החוק צריך גם לסייע לייצר במשרד החוץ תרבות ארגונית שמאפשרת ומקדמת פלורליזם מחשבתי.
- אנשי משרד החוץ צריכים להציג מיוזמתם אלטרנטיבות מדיניות לקברניטים. הם לא צריכים לחכות שיפנו אליהם. זו חובתם, וחוק מערך החוץ צריך לדרוש זאת מהם.
- יש לרתום ח"כים מהקואליציה לתמיכה בהצעת חוק מערך החוץ שהגיש לאחרונה ח"כ עפר שלח. כיום חתום על ההצעה רק ח"כ אחד מהקואליציה (ח"כ מייקל אורן).
- יש לרתום את אנשי מערכת הביטחון לתמיכה בחוק מערך החוץ, באמצעות בקמפיין שיסביר להם מדוע חשוב לחזק את מערך החוץ ומדוע גם הם ייצאו נשכרים מכך. כל זאת, תוך שימוש במונחי ביטחון ובהשתתפות אנשי ביטחון לשעבר שניתן לרתום לעניין.

9. יש לפעול לשינוי האופן בו רואים במערכת הביטחון את משרד החוץ, ולשם כך אנשי משרד החוץ צריכים להיפתח אליהם ולעבוד איתם. יחד עם זאת, יש לשקול את מידת שיתוף הפעולה כל עוד מופנה יחס מזלזל מצד אנשי מערכת הביטחון כלפי הדיפלומטים.
10. יש לקדם קמפיין יחסי ציבור לטובת חוק מערך החוץ, בדומה למאמצי לובי שנוקטים גופים מסחריים. לשם כך, צריך לגייס את תמיכתם של אנשי אקדמיה, תקשורת, עסקים, ופוליטיקאים לשעבר, ומכוני מחקר ומדיניות המתמקדים במדיניות-חוץ, ולא רק בביטחון.
11. יש להקים קבוצת עבודה בהובלת משרד החוץ, שתכלול את הגורמים המתוארים לעיל, ושתלווה את מהלך החקיקה ותקדם אותו, תוך הבנת הממשקים בין העולם המדיני, הפוליטי והעסקי.

ב. המלצות לגבי דרכים נוספות להעצמת הדיפלומטיה הישראלית

אין לצפות לפתור את כל אתגרי מערך החוץ באמצעות חקיקה. לצד קידום חוק מערך החוץ, יש צעדים נוספים שחשוב לנקוט כבר כעת לשם העצמת הדיפלומטיה הישראלית:

1. יש להפעיל לחץ לשם מינוי שר חוץ במשרה מלאה.
2. יש למנוע כרסום נוסף במעמד משרד החוץ. לשם כך, יש להתנגד לקיצוץ המוצע בתקציב המשרד במסגרת דיוני התקציב, ויש להתנגד לעיגון סמכויות משרדו של השר גלעד ארדן בתחום ההסברה, הדה-לגיטימציה והמאבק בתנועת החרם.
3. יש לגבש תפיסת מדיניות-חוץ סדורה לישראל, מעבר לקביעת יעדים שנתיים ותכניות עבודה עתיות. דרושה מסגרת ארוכת-טווח וקוהרנטית, שתגדיר מטרות, יעדים ועקרונות מנחים להתנהלות ישראל בזירה הבינלאומית.
4. יש להכין מסמך מקיף שינתח את הכשלים והאתגרים של מערך החוץ ושיציע המלצות לשינויים הדרושים לשם העצמת הדיפלומטיה הישראלית.
5. יש לייסד מנגנוני ייעוץ לשר החוץ, ברמה הפנים-משרדית (שיכלול את בכירי המשרד ושיאפשר שיח פתוח וביקורתי), וברמה החוץ-משרדית (שיכלול קבוצת מומחים חוץ-ממשלתיים שישקפו עמדות פוליטיות מגוונות ויצילו אלטרנטיבות מדיניות).
6. הדיפלומטיה הישראלית צריכה להתמקד יותר במהות המדינית ופחות בנראות, ולשנות תפיסה בנושא הדיפלומטיה הציבורית, כך שתהיה מושתתת פחות על הסברה ויותר על דיאלוג ושיח עם גורמים בינלאומיים.
7. יש לבחון מחדש את הגישה כלפי יהדות העולם, כך שהיחס אליה יהיה פחות אינסטרומנטלי. מערך החוץ הישראלי צריך לראות את יהודי העולם כולם כשותפים, ללא קשר לעמדתם הפוליטית או לזרם הדתי אליו הם משתייכים.
8. יש לחזק את השיח בכנסת על נושאי מדיניות-חוץ על ידי הגדלת מספר של התדרוכים המועברים על ידי אנשי משרד החוץ, קידום פיצול ועדת חוץ וביטחון לשתי ועדות נפרדות, ועידוד יוצאי מערך החוץ להתמודד בבחירות ולכהן כח"כים.